פרפראות בפרשה

פנינים • חידות • חידושי תורה

לעילוי נשמת
הרב חפץ בן אסתר זצ"ל

בס"ד

כְּסָלָו תשפ"ז

מפטיר **מַשָּׂא דְּבַר יְ-הוָה** (מלאכי א)

פרשת תּוֹלְדֹת

עלון חידושי תורה ופרפראות על **פרשת השבוע** בעניינא דיומא ממפרשי ומדרשי חז"ל

בפרשת תולדות 106 פסוקים = **דָּבָק**

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר: שָׁלֹשׁ שָׁנִים עָשָׂה יִצְחָק אֵבֶל עַל אִמּוֹ; וְלֹאַחַר שָׁלֹשׁ שָׁנִים לָקַח אֶת רִבְקָה וְשָׂכַח אֵבֶל אִמּוֹ. מִכָּאן אַתָּה לָמֵד: עַד שֶׁלֹּא לָקַח אָדָם אִשָּׁה, אַהֲבָתוֹ הוֹלֶכֶת אַחַר הוֹרָיו; לָקַח אָדָם אִשָּׁה, אַהֲבָתוֹ הוֹלֶכֶת אַחַר אִשְׁתּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ב כד): **עַל כֵּן יַעֲזָב אִישׁ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ** וְגוֹ'; וְכִי יַעֲזוֹב אִישׁ אֶת מְצֻוֹת 'כַּבֵּד'? אֶלָּא שְׁאַהֲבַת נַפְשׁוֹ דּוֹבֶקֶת אַחֲרֵי אִשְׁתּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר **וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ**'. (ילקו"ש)

וַיֶּעְתַּר יִצְחָק לַי-הוָה לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ כִּי עֲקָרָה הִוא וַיֵּעָתֶר לוֹ יְ-הוָה וַתַּהַר רִבְקָה אִשְׁתּוֹ. (כה כא) **וַתַּהַר** אותיות **תורה**. אמרו בעלי הסוד כמנין לילות שלומדין בהם תורה כך ימי הריון של אישה וסימן **זרע** יעבדנו כי ט' חודשי עיבור הם ר"ע יום והז' של המילה ואז יַעַבְדֻנוּ במצוה. (נחל קדומים בשם ר אפרים)

שאלה – מה הטעם דכתיב **וַתַּהַר רִבְקָה אִשְׁתּוֹ**, הול"ל **לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ**, כמו שכתוב **לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ**.

תשובה – רצה לומר שלא שינה את שמה כמו שרה דכתיב (יז טו) **לֹא תִקָּרֵא אֶת שְׁמָהּ שָׂרִי כִּי שָׂרָה שְׁמָהּ**. דבשלמא יצחק לא נשתנה שמו לפי שה' אמר (יז יט) **וְקָרָאת אֶת שְׁמוֹ יִצְחָק**. {השם הזה הושם לו ע"י הקב"ה ומפני זה לא נשתנה שמו לעולם לקרותו בשם אחר כמו שמצינו באברם אברהם ויעקב ישראל (רבינו בחיי)} אך רבקה היה לו לשנות את שמה. והיינו רבותא שלא נשתנה שמה נתקבלה תפלתו **וַתַּהַר רִבְקָה** בשמה בלי שינוי והנה היא הרה. (חומת אנך) **אִשְׁתּוֹ** ר"ת **א**הבת **ת**ורה **ו**יראת **ש**מים התפלל יצחק שגם בעשרו יעבוד את ה'. (ב"ר סג) ששפך תפילות בעושר. (דמשק אליעזר) **לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ** – **נֹכַח** בגימטריא **מזלא**. (78) אמרו רז"ל (מו"ק כח.) חַיֵּי, בְּנֵי וּמְזוֹנֵי, לָא בִּזְכוּתָא תַּלְיָא מִילְּתָא, אֶלָּא בְּמַזָּלָא תַּלְיָא מִילְּתָא. (דגל מחנה אפרים)

וַתֵּלֶךְ לִדְרֹשׁ אֶת יְ-הוָה. (כה כב) **וַתֵּלֶךְ** ר"ת **ו**נפשי **כ**עפר **ל**כל **ת**היה. **אֶת** יְ-הוָה דרשו חז"ל (פסחים כב:) לְרַבּוֹת תַּלְמִידֵי חֲכָמִים. רבקה אמנו ע"ה ביקשה בנים כאלו המשפילים את עצמם לפני תלמידי חכמים ויראי ה'. (אמרי חיים)

וַיֹּאמֶר עֵשָׂו אֶל יַעֲקֹב הַלְעִיטֵנִי נָא מִן הָאָדֹם הָאָדֹם הַזֶּה כִּי עָיֵף אָנֹכִי עַל כֵּן קָרָא שְׁמוֹ אֱדוֹם. (כה ל)

שאלה – מה הטעם שכפל עשיו את דבריו **הָאָדֹם הָאָדֹם הַזֶּה**.

תשובה – אמר עשיו הַלְעִיטֵנִי נָא כעת מיד מַן תבשיל זה האדום, לי שאני אדום, לשון נופל על לשון. על כן קרא עצמו אדם על שיצא אדמוני, קרא שְׁמוֹ אֱדוֹם. (דעת זקנים, הדר זקנים) כל דבר שהוא אדום ביותר נכפל בלשונו, כמו אדמדם, ירקרק. **ויש מפרשים** כן דרך כל אדם לכפול דיבורו כשהוא נחפז לשאול דבר, וזה היה עייף וממהר לאכול. (החזקוני) מרוב תאוותו לעדשים כפל דבריו. (רד"ק, רבינו יונה)

וַיַּעְתֵּק מִשָּׁם וַיַּחְפֹּר בְּאֵר אַחֶרֶת וְלֹא רָבוּ עָלֶיהָ וַיִּקְרָא שְׁמָהּ רְחֹבוֹת וַיֹּאמֶר כִּי עַתָּה הִרְחִיב יְ-הוָה לָנוּ וּפָרִינוּ בָּאָרֶץ. (כו כב) **רְחֹבוֹת** כתיב חסר – זה מלכות יון שגזרו על ישראל שלא לטבול וזימו להם הקב"ה מים לטבול. וזהו **וּפָרִינוּ בָּאָרֶץ**. וגזרו לבטל התורה עד שהרחיב להם והרגום, וזהו **רְחֹבוֹת** בגימטריא **התורה** (616). (שפתי כהן) **עֵשֶׂק שִׂטְנָה רְחֹבוֹת** ר"ת **רשע**. רמז ליצה"ר שאורב לאדם להחטיאו.(צמח צדיק)

וְעַתָּה שָׂא נָא כֶלְיְךָ תֶּלְיְךָ וְקַשְׁתֶּךָ וְצֵא הַשָּׂדֶה וְצוּדָה לִי ציידה **צֵיד**. (כז ג)

איתא במדרש (ב"ר סה יג, ילקו"ש) **שָׂא נא כֶלְיְךָ** זה בבל, דכתיב (דניאל א): **וְאֵת הַכֵּלִים הֲבִיא בֵּית אוֹצַר אֱלֹהָיו**. **תֶּלְיְךָ** זו מדי, דכתיב (אסתר ו): **וַיִּתְלוּ אֵת הָמָן**. **קַשְׁתֶּךָ** זו יון, דכתיב (זכריה ט): **כִּי דָרַכְתִּי לִי יְהוּדָה קֶשֶׁת מִלֵּאתִי אֶפְרַיִם וְעוֹרַרְתִּי בָנַיִךְ צִיּוֹן עַל בָּנַיִךְ יָוָן**. **וְצֵא הַשָּׂדֶה** זו אדום, דכתיב (בראשית לב): **אַרְצָה שֵׂעִיר שְׂדֵה אֱדוֹם**. הנה נקראת מלכות יון קשת.

ויש לרמז על פי מה שידוע מדברי רז"ל, שעיקר מגמת היונים היה שיבטלו ישראל ג' מצוות, קידוש החודש, שבת, מילה. והנה ג' מצות הללו נרמזים בראשי תיבות **קשת** קידוש **שבת** תמים, על כן נקראת מלכות יון קשת. ועל כן הפועל ישועות בקרב הארץ כאשר התנוסס נס לעמו, היה בחודש כסלו אשר מזלו קשת. (בני יששכר כסלו טבת מאמר ד קט)

לֵךְ נָא אֶל הַצֹּאן וְקַח לִי מִשָּׁם שְׁנֵי גְדָיֵי עִזִּים טֹבִים וְאֶעֱשֶׂה אֹתָם מַטְעַמִּים לְאָבִיךָ כַּאֲשֶׁר אָהֵב. (כז ט)

איתא במדרש (ב"ר סה יד) טובים לך, שעל ידן את נוטל את הברכות, וטובים לבניך, שעל ידן הוא מתכפר להם ביוה"כ, דכתיב (ויקרא טז): **כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם**. והוא טעון ביאור.

יובן ע"פ מדרש אחר: 'ביום הכיפורים באים המלאכים לפני הקב"ה ואומרים רבש"ע כתוב בתורה (דברים י יז) **אֲשֶׁר לֹא יִשָּׂא פָנִים וְלֹא יִקַּח שֹׁחַד** והיאך אתה מקבל תשובה מישראל, הרי היא כשוחד? ואם תאמר שהרי נקראים 'בנים' למקום ומותר לאב לקחת שוחד מבנו, א"כ מפני מה כהו עיניו של יצחק מפני שלקח שוחד מעשיו כמו שנאמר (כה כח) **וַיֶּאֱהַב יִצְחָק אֶת עֵשָׂו כִּי צַיִד בְּפִיו**, הרי מותר לאב לקחת שוחד מבנו?

ואולם במדרש תנחומא מצאנו טעם אחר לסיבת כהות עיניו של יצחק: כדי שיתן את הברכות ליעקב, הואיל ויחשוב שהוא עשיו. ולפי טעם זה טענת המלאכים איננה, ומותר לאב לקחת שוחד מבנו.

ואלו הן דברי רבקה: **קַח לִי מִשָּׁם שְׁנֵי גְדָיֵי עִזִּים** – כדי להטעות את יצחק שיחשוב שאתה הוא עשיו, וכך יתברר שכהו עיניו בשביל שאתה תקבל את הברכות, ולא מפני שנטל שוחד מעשיו, וכך לא תהיה טענה בפי המלאכים 'מפני מה כהו עיניו של יצחק מפני שלקח שוחד מעשיו' ונמצא שבאמת מותר לאב לקחת שוחד מבנו, ולכן **על ידי זה יש להם לבניך כפרה ביום הכיפורים**. (פנינים על הפרשה ר' יונתן אייבשיץ כתבי יד)

וַתֹּאמֶר לוֹ אִמּוֹ עָלַי קִלָּלָתְךָ בְּנִי אַךְ שְׁמַע בְּקֹלִי וְלֵךְ קַח לִי. (כז יג)

יעקב ועשיו היו תאומים בבטן רבקה, והיא **אֵם יַעֲקֹב וְעֵשָׂו** (כה ה). הסוד בזה שרבקה היתה הכור שבה נזדכך ונצרף יעקב, ועשיו שהיה עמו שאב כל הזוהמא. וכל הסיג שהיה דבק מצד לבן הארמי הכל בא לעשיו, זה רמאי וזה רמאי. ואז נשאר יעקב כסף נקי מזוקק, שׁוּפְרֵיהּ מְשׁוּפְרֵיהּ דְּאָדָם הָרִאשׁוֹן (בב"מ פד.), ועשיו מצד זוהמא שהטילה הנחש. והיא היתה הכור שבה נצרף יעקב, וכל הסיג נכנס בעשיו. וזהו **עָלַי קִלָּלָתְךָ בְּנִי** כלומר עלי לסלק הזוהמא שהיתה צריכה לך זהו **קִלָּלָתְךָ**, ונתתיה לעשיו אחיך, והוא ארור מצד הנחש, ואתה ברוך ולך נאה הברכה. (אוצרות השל"ה)

וַיִּחֲרַד יִצְחָק חֲרָדָה גְּדֹלָה עַד מְאֹד וַיֹּאמֶר מִי אֵפוֹא הוּא הַצָּד צַיִד וַיָּבֵא לִי וָאֹכַל מִכֹּל בְּטֶרֶם תָּבוֹא וָאֲבָרְכֵהוּ גַּם בָּרוּךְ יִהְיֶה. (כז לג)

שאלה – לכאורה הו אמת דבתחילה לא ידע יצחק מי הוא כדכתיב (כז כג) **וְלֹא הִכִּירוֹ כִּי הָיוּ יָדָיו כִּידֵי עֵשָׂו אָחִיו שְׂעָרֹת**, אבל אח"כ כשהריח **אֶת רֵיחַ בִּגְדָיו** פרש"י מלמד שנכנס עמו ריח גן עדן (ב"ר סה). אם כן מזה היה יכול להבין שזה יעקב ולא עשו.

תשובה – סבר יצחק שמזה אין ראיה, מכיון שבא עשיו ממצות כיבוד אב שאמר לו **וְצוּדָה לִי צַיִד** לכן בא עימו ריח גן עדן. (טעמא דקרא)

וַיֹּאמֶר הכי קרא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיַּעְקְבֵנִי זֶה פְּעָמִים אֶת בְּכֹרָתִי לָקָח וְהִנֵּה עַתָּה לָקַח בִּרְכָתִי וַיֹּאמֶר הֲלֹא אֻצְלְתָּ לִּי בְּרָכָה. (כז לו) **אֶת בְּכֹרָתִי לָקָח** ר"ת **אבל**.
שאלה – לכאורה לא מובן מה בא הכתוב לדייק בתיבת **עַתָּה** ולמה לא נכתב **והִנֵּה לָקַח בִּרְכָתִי**. **ועוד** מדוע באמת ראה יצחק שראוי לברך את עשיו הרשע בטובות נשגבות אלה **מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ**. גם אם נבין כי מאיזה טעם שהוא לא החשיב יצחק את עשיו כאיש רשע ואף אהב אותו, בכל זאת האם לא ידע כי אחיו הקטן טוב יותר ממנו עד כדי כך שהיה נמנע מלברך את **יַעֲקֹב אִישׁ תָּם** בברכות וטובות העולם.
תשובה – יצחק ידע שלמעשה עשיו לא יהיה מסוגל להחזיק מעמד זמן רב. קרב היום שיתקיים בו הפסוק (כה כג) **וּלְאֹם מִלְאֹם יֵאָמֵץ**. אומה אחת תהא יונקת את כוחה ועוצמתה מן האומה האחרת. וכאשר ימשיך עשיו במעשיו הרעים יאבד מאליו את סגולת טובותיו, וממילא ייקח הקב"ה ממנו את כל הברכות והטובות ויעביר אותם ליעקב אחיו התם והשלם. מטעם זה ביקש יצחק לברך את עשיו בברכה העתידה לעבור לרשותו של יעקב: בירד אותו בריבוי הוו ובטובה גשמית שבעולם. לחילופין בברכת יעקב אמר לו **וְהָיָה כַּאֲשֶׁר תָּרִיד וּפָרַקְתָּ עֻלּוֹ מֵעַל צַוָּארֶךָ** מי שיחטא יקח את ברכת השני לעצמו. נמצא כי כעבור זמן לא רב יהיה כל הטוב שנתברך עשיו עובר לרשותו של יעקב. עתה אדרבה דווקא באופן כזה זכה יעקב אבינו ע"ה וכל צאצאיו אחריו לברכות כפולות ומכופלות ברוחניות וגשמיות גם יחד. לפי זה יתפרש הפסוק: עשיו אומר **את בְּכֹרָתִי לָקַח** מלפני זמן, **והִנֵּה עַתָּה לָקַח בִּרְכָתִי**. טענתו כי עדיין לא הגיע הזמן והעת שייקחם יעקב. שהרי לעת עתה נועדו הברכות עבורו, כדי שייהנה מהם זמן מסויים, ורק בהגיע העת יוכל יעקב לקחת את הברכות ממנו. טענתו זעקתו היתה מדוע **וְהִנֵּה עַתָּה** כשעדיין לא בא לידי עשיו כלום, כבר לקח יעקב את הכל. (אדרת אליהו ע"פ אוהל יעקב)

וַיֹּאמֶר עשׂו אֶל אָבִיו הֲבְרָכָה אַחַת הִוא לְךָ אָבִי בָּרְכֵנִי גַם אֲנִי אָבִי וַיִּשָּׂא עֵשָׂו קֹלוֹ וַיִּבְךְּ.(כז לח) כל מתנה מחיים שאין בה שיור אינה מתנה. (מנחה בלולה)
יעקב בגימטריא ז' פעמים הוי"ה. **יצחק** בגימטריא ח' פעמים הוי"ה. א"כ נשאר לך אבי עוד הוי"ה אחת לברכני. (צמח צדיק)

וַיִּשְׁבֹּת עִמּוֹ יָמִים אֲחָדִים עַד אֲשֶׁר תָּשׁוּב חֲמַת אָחִיךָ. עַד שׁוּב אַף אָחִיךָ מִמְּךָ וְשָׁכַח אֵת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לּוֹ וְשָׁלַחְתִּי וְלָקַחְתִּיךָ מִשָּׁם (כז מד-מה)
שאלה – רבקה נוקטת בלשון אף וחימה. **חמת אחיך - אף אחיך**. מה ההבדל ביניהם. ולכאורה הוי כפל לשון.
תשובה – חימה הוא עֶבְרָה (כעס) השמורה בלב כמה ימים וחששה שלא ירדוף אחרי יעקב למקום שהוא. על כן הזהירתו שישב אצל לבן ממש ימים אחדים. ואח"כ הזהירה עוד אפילו אחר שתעבור החימה השמורה בלב ויסיח דעת מלרדוף אותך. עוד יש לחוש כאשר יפגעהו יחרה אפו, ואף קשה מחימה משום שהוא בשעת החרון ומעיר פעולת הכעס משום הכי היא קשה מחימה הנמשכת בלב, ע"כ הזהירה שגם אחר ימים אחדים שלא יהיה חשש שירדפנו וא"כ לא יהיה נצרך לישב עם לבן ממש, מ"מ לא ישוב לארץ ישראל עדיין שעוד יש לחוש שמכל מקום כאשר יראהו יחרה אפו. משום הכי לא תשוב לכאן עד אשר אשער כי שב אפו לגמרי. עפ"י דברי רבקה ביקש יעקב מלבו בכלות י"ד שנה להיות בחרן וברשות עצמו ולולי דברי רבקה אלה לא נתפייס בשום אופן לשבת עמו עוד שש שנים ולבסוף שב ע"פ דבר ה' (לא לג) **שׁוּב אֶל אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ**. (העמק דבר)

וַיִּשְׁלַח יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב וַיֵּלֶךְ פַּדֶּנָה אֲרָם אֶל לָבָן בֶּן בְּתוּאֵל הָאֲרַמִּי אֲחִי רִבְקָה אֵם יַעֲקֹב וְעֵשָׂו. (כח ה)
שאלה – מה הטעם שהקדים את יעקב לעשיו. למה כתיב **אֵם יַעֲקֹב וְעֵשָׂו** והוא יודע. וכתב רש"י איני יודע מה מלמדנו.
תשובה – לפי שרבקה היתה אוהבת את יעקב יותר ממה שהיתה אוהבת את עשיו. ומחמלתה עליו שלחו לאחיה. ואע"פ שהיתה גם אם עשיו לא אהבה אותו כפי שאהבה את יעקב. (הרד"ק) בא כתוב לשבחה כי אע"פ שהיתה **אֵם יַעֲקֹב וְעֵשָׂו** ומן הראוי שתאהב את שניהם בשווה, ועוד שיותר היה לה לאהוב את עשיו כדרך האמהות שאוהבות יותר את הבכור. היא ברוב צדקותה שמה את עיקר אהבתה על יעקב מפני שהיתה רואה יופי מידותיו. (רבינו בחיי) **ביאורים נוספים נאמרו בזה** – שלא תתמה איך יצא רשע כעשיו משני צדיקים כמו יצחק ורבקה. לכך נאמר **אל לבן בן בתואל הארמי אחי רבקה אם יעקב ועשו**. להגיד לך כדאמרינן בעלמא (ב"ב קי.) רוֹב בנים דּוֹמין לאחי האם. עשיו דומה אל לבן אחי אמו. דבר אחר **אֵם יַעֲקֹב וְעֵשָׂו** שלטובת שניהם נתכוונה, כדכתיב (לעיל כז מה) **לָמָּה אֶשְׁכַּל גַּם שְׁנֵיכֶם יוֹם אֶחָד**. (החזקוני) לומר שלכך שלחה יעקב אצלו לפי שהיה קרוב לשניהם ובעבור זה יוכל לספר לו את כל דברי הריבות אשר בינו ובין עשו אחיו כי בין אנשים נכרים לא יהיה כבודו לספר להם דברי ריבותם. (הרע"ב) **אֵם יַעֲקֹב וְעֵשָׂו** – משום הכי לא הרגישו יצחק ועשיו כי בורח הוא מעשיו אחר שלבן הוא אחי אם עשיו גם כן. (העמק דבר)

וַיֵּלֶךְ עשׂו אֶל יִשְׁמָעֵאל וַיִּקַּח אֶת מָחֲלַת בַּת יִשְׁמָעֵאל בֶּן אַבְרָהָם אֲחוֹת נְבָיוֹת עַל נָשָׁיו לוֹ לְאִשָּׁה. (כח ט) פרש"י - הוֹסִיף רִשְׁעָה עַל רִשְׁעָתוֹ, שֶׁלֹּא גֵרֵשׁ את הראשׁוֹנוֹת. **שאלה** – מפני מה הדגיש הכתוב שמחלת בת ישמעאל היתה **אחוֹת נְבָיוֹת**.
תשובה – אמרו רז"ל (בב"ב קי.) שֶׁהַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה צָרִיךְ שֶׁיְּבַדּוֹק בַּאֲחִיהָ. תנא: רוֹב בְּנִים דּוֹמִין לאחי האם. והיינו שיבדוק שאם אחי האם הגונים הוא סיבה לישא אותה. אבל עשיו בדק להיפך... שקצת חשש לישא את מחלת כי היתה בת ישמעאל, נכדתו של אברהם אבינו, ולא רצה שהבנים ידמו לו, לכן בדק באחיה. וכשראה שאחיה **נְבָיוֹת** הוא רשע. הסכים לישא אותה. (שבענו מטובך)
שאלה – מה הטעם שהנושא אישה צריך לבדוק דווקא באחיה.
תשובה – כדי לדעת מהות האישה שלוקח כי **כָּל כְּבוּדָּה בַת מֶלֶךְ פְּנִימָה** (תהלים מה) ובפרט בתולה צנועה ולא נודע מה טיבה באמיתות ולכן יבדוק באחיה שאם הם טובים ודאי גם הכלה היא טובה. ונפקא מינה שאם אחיה אינם טובים והכלה ידע באמת שהיא טובה כגון שהיא קרובתו וכיוצא תו ליכא חששא משום אחיה. להכי סידר הש"ס סמוד ונראה 'תנא: רוֹב בָּנִים דּוֹמִין לַאֲחֵי הָאֵם' לומר דאף שהיא טובה בהיות שאחיה אינם טובים יש לחוש דרוב הבנים דומים לאחי האם ולזה צריך לבדוק באחיה.
רמז לדבר – **אִשׁת חַיִל מִי יִמְצָא** (משלי לא) ר"ת **אחים** שיבדוק באחיה. או צירוף הר"ת הוא **מי אח** כלומר יבדוק מי אח של האישה. (פתח עינים)
שאלה – **על נשיו לוֹ לאשה.** (כח ט) מה הטעם שהדגיש הכתוב **לוֹ** לאִשָּׁה. הול"ל **על נשיו לאשה**.
תשובה – אמרו רז"ל (סוטה ב.) אֵין מַזַּוְּגִין לוֹ לְאָדָם אִשָּׁה אֶלָּא לְפִי מַעֲשָׂיו. שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קכה): 'כִּי לֹא יָנוּחַ שֵׁבֶט הָרֶשַׁע עַל גּוֹרָל הַצַּדִּיקִים'. איני? והא אמר רב יהודה אמר רב: ארבעים יום קודם יצירת הולד בת קול יוצאת ואומרת: בת פלוני לפלוני. בית פלוני לפלוני. שדה פלוני לפלוני! לא קשיא: הא — בזוג ראשון. הא — בזוג שני. לפי פשט הדברים בזיווג שני הוא לפי מעשיו. וזהו שאמר **עַל נָשָׁיו** דזה לא היה זיווג ראשון ולזה **לוֹ** לאִשָּׁה הראויה כפי מעשיו דאין זה זיווג ראשון והיתה מרשעת כמותו. (נחל קדומים)
לוֹ לאִשָּׁה – דקדוק **לוֹ** שהנהיגה בהליכות ביתו עליהם. היינו לעזר בחייו ובזה כסבור לרצות דעת הוריו. (העמק דבר)
וַיֵּלֶךְ עֵשָׂו אֶל יִשְׁמָעֵאל וַיִּקַּח אֶת מָחֲלַת בַּת יִשְׁמָעֵאל ולהלן קורא לה **בִּשְׂמַת** דכתיב (לו ג) **וְאֶת בָּשְׂמַת בַּת יִשְׁמָעֵאל אֲחוֹת נְבָיוֹת**. פרש"י - מצינוּ בְּאַגָּדַת מִדְרַשׁ סֵפֶר שְׁמוּאֵל (פרק יז), שְׁלֹשָׁה מוֹחֲלִים לְהֶן עֲוֹנוֹתֵיהֶן: גֵּר שְׁנִתְגַּיֵּר, וְהָעוֹלֶה לְגַדֵּלָה, וְהַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה. וּלְמַד הַטַּעַם מִכָּאן: לְכָךְ נִקְרֵאת 'מחלת'. שֶׁנִּמְחֲלוּ עֲוֹנוֹתֶיהָ. לכן נהגו להתענות החתן ביום הנשואין, כי הוא יום הכפורים שלו, וכמו שיש מן מתן תורה עד יום הכיפורים ק"כ ימים. כך יש ק"כ תיבות בברכת נשואין. (מושב זקנים)
כתב הרמ"א (שו"ע אה"ע סי' ס"א): ונהגו שהחתן והכלה מתעניין ביום חופתן. ועיין בא"ח סימן תקע"ג. ומקור התענית מהירושלמי (ביכורים פ"ג ה"ג): 'חתן מוחלים לו על עונותיו. שנאמר **וַיֵּלֶךְ עֵשָׂו אֶל יִשְׁמָעֵאל וַיִּקַּח אֶת מָחֲלַת בַּת יִשְׁמָעֵאל**. וכי מחלת שמה והלא בשמת שמה. אלא שנמחלו לו כל עונותיו'. וכן כתב רש"י בפרשת וישלח (פל"ו פס' ג'). וכן ביבמות (דף ס"ג ע"ב) נאמר: 'כל הנושא אישה עונותיו מתפקקים. כלומר נסתמים. שנאמר (משלי יח) **מָצָא אִשָּׁה מָצָא טוֹב וַיֵּפֶק רָצוֹן מֵי-הוה'**. וכיון שהוא יום שנמחלים עוונותיו, נהגו שחתן וכלה מתענים, ובמנחה אומר וידוי כבמנחה בעיו"כ. כמה מנהגים יפים הנהיגו בני ישראל בעת חתונתם. הנהיגו להתענות ביום החופה דאיתא באגדה שמוחליו לחתן עוונותיו (ירושלמי ביכורים). כתב הערוך לשולחן (אה"ע סא) - וכיון שהוא יום סליחה מהראוי להתענות ולבקש רחמים שיחיה חיי שלוה עם בת זוגו ושיצא מהם דור ישרים בעיני אלקים ואדם. וגם כדי שלא ישתכרו ולא תהא דעתם מיושבת עליהם בעת הקדושין. (חבל נחלתו ג מב)
טעמים לשינוי שמה – מחמת שהיה לה שם כעור בלשון הקודש **מחלת** מלשון חולי. קרא עשיו את שמה בשם הנכבד **בִּשְׂמַת**. לשון בשמים. כי היתה חביבה עליו כיון שהיתה ממשפחתו, ואיננה רעה בעיני יצחק אביו. (הרמב"ן). **א"נ** בתחילה נקראת **בִּשְׂמַת** שהיתה מבושמת במעשי ידיה. ואחר שנישאה לעשיו תפשה מעשיו הרעים ונקראה **מחלת** מלשון חולי. (תוס' השלם) **א"נ** לפי שבתחילה כשנשא את עדה אשתו שינה שמה ל'**בָּשְׂמַת**', לכך כשנשא שוב את בת ישמעאל שגם שמה היה **בָּשְׂמַת** הוצרך לשנות שמה ל'**מָחֲלַת**'. (רד"צ הופמן) וכתב הראב"ע שהיו לה שני שמות.

שבעים פנים לתורה , לעיתים תהיה יותר מתשובה אחת
התשובות אינם להלכה למעשה , הערות והארות יתקבלו בברכה
לעילוי נשמת הרב חפץ בן אסתר זצ״ל
לקבלת העלון במייל ניתן לפנות לכתובת ramnadlan018@gmail.com